

فهرست مطالب

اصلاحات و تغییرات و متمیم قانون اساسی	۲۷
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۳۵
فصل اول - اصول کلی	۳۵
فصل دوم: زبان، خط، تاریخ و پرچم رسمی کشور	۳۹
فصل سوم: حقوق ملت	۳۹
فصل چهارم: اقتصاد و امور مالی	۴۳
فصل پنجم: حق حاکمیت ملت و قوای ناشی از آن	۴۶
فصل ششم: قوه مقننه	۴۷
مبحث اول - مجلس شورای اسلامی	۴۷
مبحث دوم - اختیارات و صلاحیت مجلس شورای اسلامی	۴۹
فصل هفتم: شوراها	۵۴
فصل هشتم: رهبر یا شورای رهبری	۵۵
فصل نهم: قوه مجریه	۵۸
مبحث اول - ریاست جمهوری و وزراء	۵۸
مبحث دوم - ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۶۳
فصل دهم: سیاست خارجی	۶۴
فصل یازدهم: قوه قضائیه	۶۵
فصل دوازدهم: صدا و سیما	۶۸
فصل سیزدهم: شورای عالی امنیت ملی	۶۹
فصل چهاردهم: بازنگری در قانون اساسی	۶۹

کتاب اول: مجموعه قوانین حقوقی کاربردی

دفتر اول: قوانین مدنی

فصل اول: قانون مدنی و مسئولیت مدنی

قانون مدنی با اصلاحات و الحاقات بعدی	۷۴
مقدمه	۷۴
در انتشار و آثار و اجراء قوانین به طور عموم	۷۴
جلد اول - در اموال	۷۵
کتاب اول - در بیان اموال و مالکیت به طور کلی	۷۵
باب اول - در بیان انواع اموال	۷۵
فصل اول - در اموال غیرمنقول	۷۵
فصل دوم - در اموال منقوله	۷۶
فصل سوم - در اموالی که مالک خاص ندارد	۷۶

باب دوم - در حقوق مختلفه كه براى اشخاص نسبت به اموال حاصل مى‌شود.....	۷۷
فصل اول - در مالكيت.....	۷۷
فصل دوم - در حق انتفاع.....	۷۸
مبحث اول - در عمرى و رقبى و سكنى.....	۷۸
مبحث دوم - در وقف.....	۷۹
مبحث سوم - در حق انتفاع از مباحات.....	۸۲
فصل سوم - در حق ارتفاق نسبت به ملك غير و در احكام و آثار املاك نسبت به املاك مجاور.....	۸۳
مبحث اول - در حق ارتفاق نسبت به ملك غير.....	۸۳
مبحث دوم - در احكام و آثار املاك نسبت به املاك مجاور.....	۸۴
مبحث سوم - در حریم املاك.....	۸۷
كتاب دوم - در اسباب تملك.....	۸۷
قسمت اول - در احیاء اراضى موات و حیازت اشیاء مباحه..	۸۷
باب اول - در احیاء اراضى موات و مباحه.....	۸۷
باب دوم - در حیازت مباحات.....	۸۸
باب سوم - در معادن.....	۸۹
باب چهارم - در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضالّه.....	۸۹
فصل اول - در اشیاء پیدا شده.....	۸۹
فصل دوم - در حیوانات ضالّه.....	۹۰
باب پنجم - در دفینه.....	۹۰
باب ششم - در شكار.....	۹۱
قسمت دوم - در عقود و معاملات و الزامات.....	۹۱
باب اول - در عقود و تعهدات به طور كلی.....	۹۱
فصل اول - در اقسام عقود و معاملات.....	۹۱
فصل دوم - در شرایط اساسی برای صحت معامله.....	۹۲
مبحث اول - در قصد طرفین و رضای آنها.....	۹۲
مبحث دوم - در اهلیت طرفین.....	۹۳
مبحث سوم - در مورد معامله.....	۹۳
مبحث چهارم - در جهت معامله.....	۹۴
فصل سوم - در اثر معاملات.....	۹۴
مبحث اول - در قواعد عمومی.....	۹۴
مبحث دوم - در خسارت حاصله از عدم اجرای تعهدات.....	۹۵
مبحث سوم - در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث.....	۹۵
فصل چهارم - در بیان شرایطی که در ضمن عقد می‌شود.....	۹۵
مبحث اول - در اقسام شرط.....	۹۵
مبحث دوم - در احكام شرط.....	۹۶
فصل پنجم - در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا معاملات فضولی.....	۹۷
فصل ششم - در سقوط تعهدات.....	۹۸
مبحث اول - در وفاء به عهد.....	۹۸
مبحث دوم - در اقاله.....	۱۰۰
مبحث سوم - در ابراء.....	۱۰۰

۱۰۱.....	مبحث چهارم - در تبدیل تعهد.....
۱۰۱.....	مبحث پنجم - در تهاتر.....
۱۰۱.....	مبحث ششم - مالکیت مافی الذمه.....
۱۰۲.....	باب دوم - در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل میشود.....
۱۰۲.....	فصل اول - کلیات.....
۱۰۲.....	فصل دوم - در ضمان قهری.....
۱۰۲.....	مبحث اول - در غصب.....
۱۰۴.....	مبحث دوم - در اتلاف.....
۱۰۴.....	مبحث سوم - در تسبیب.....
۱۰۵.....	مبحث چهارم - در استیفاء.....
۱۰۵.....	باب سوم - در عقود معینة مختلفه.....
۱۰۵.....	فصل اول - در بیع.....
۱۰۵.....	مبحث اول - در احکام بیع.....
۱۰۶.....	مبحث دوم - در طرفین معامله.....
۱۰۶.....	مبحث سوم - در مبیع.....
۱۰۷.....	مبحث چهارم - در آثار بیع.....
۱۰۸.....	فقرة اول - در ملکیت مبیع و ثمن.....
۱۰۸.....	فقرة دوم - در تسلیم.....
۱۱۰.....	فقرة سوم - در ضمان درک.....
۱۱۰.....	فقرة چهارم - در تأدیة ثمن.....
۱۱۰.....	مبحث پنجم - در خيارات و احکام راجعه به آن.....
۱۱۰.....	فقرة اول - در خيارات.....
۱۱۱.....	اول - در خيار مجلس.....
۱۱۱.....	دوم - در خيار حیوان.....
۱۱۱.....	سوم - در خيار شرط.....
۱۱۱.....	چهارم - در خيار تأخیر ثمن.....
۱۱۲.....	پنجم - در خيار رؤیت و تخلف وصف.....
۱۱۲.....	ششم - در خيار غبن.....
۱۱۳.....	هفتم - در خيار عیب.....
۱۱۴.....	هشتم - در خيار تدلیس.....
۱۱۵.....	نهم - در خيار تبعض صفقه.....
۱۱۵.....	دهم - در خيار تخلف شرط.....
۱۱۵.....	فقرة دوم - در احکام خيارات به طور کلی.....
۱۱۶.....	فصل دوم - در بیع شرط.....
۱۱۷.....	فصل سوم - در معاوضه.....
۱۱۷.....	فصل چهارم - در اجاره.....
۱۱۷.....	مبحث اول - در اجاره اشياء.....
۱۲۰.....	مبحث دوم - در اجاره حیوانات.....
۱۲۱.....	مبحث سوم - در اجاره اشخاص.....
۱۲۱.....	فقرة اول - در اجاره خدمه و گارگر.....
۱۲۱.....	فقرة دوم - در اجاره متصدی حمل و نقل.....
۱۲۲.....	فصل پنجم - در مزارعه و مساقات.....
۱۲۲.....	مبحث اول - در مزارعه.....

۱۲۴.....	مبحث دوم - در مساقات.....
۱۲۴.....	فصل ششم - در مضاربه.....
۱۲۵.....	فصل هفتم - در جعاله.....
۱۲۶.....	فصل هشتم - در شرکت.....
۱۲۶.....	مبحث اول - در احکام شرکت.....
۱۲۷.....	مبحث دوم - در تقسیم اموال شرکت.....
۱۲۹.....	فصل نهم - در ودیعه.....
۱۲۹.....	مبحث اول - در کلیات.....
۱۲۹.....	مبحث دوم - در تعهدات امین.....
۱۳۱.....	مبحث سوم - در تعهدات امانت گذار.....
۱۳۱.....	فصل دهم - در عاریه.....
۱۳۲.....	فصل یازدهم - در قرض.....
۱۳۳.....	فصل دوازدهم - در قمار و گرویندی.....
۱۳۳.....	فصل سیزدهم - در وکالت.....
۱۳۳.....	مبحث اول - در کلیات.....
۱۳۳.....	مبحث دوم: در تعهدات وکیل.....
۱۳۴.....	مبحث سوم - در تعهدات موکل.....
۱۳۵.....	مبحث چهارم - در طرق مختلفه انقضاء وکالت.....
۱۳۵.....	فصل چهاردهم - در ضمان عقدی.....
۱۳۵.....	مبحث اول - در کلیات.....
۱۳۶.....	مبحث دوم - در اثر ضمان بین ضامن و مضمونه.....
۱۳۷.....	مبحث سوم - در اثر ضمان بین ضامن و مضمونعه.....
۱۳۸.....	مبحث چهارم - در اثر ضمان بین ضامنین.....
۱۳۸.....	فصل پانزدهم - در حواله.....
۱۳۹.....	فصل شانزدهم - در کفالت.....
۱۴۰.....	فصل هفدهم - در صلح.....
۱۴۲.....	فصل هجدهم - در رهن.....
۱۴۴.....	فصل نوزدهم - در هبه.....
۱۴۵.....	قسمت سوم - در اخذ به شفعه.....
۱۴۶.....	قسمت چهارم - در وصایا و ارث.....
۱۴۶.....	باب اول - در وصایا.....
۱۴۶.....	فصل اول - در کلیات.....
۱۴۷.....	فصل دوم - در موصی.....
۱۴۷.....	فصل سوم - در موصی به.....
۱۴۸.....	فصل چهارم - در موصیله.....
۱۴۹.....	فصل پنجم - در وصی.....
۱۴۹.....	باب دوم - در ارث.....
۱۴۹.....	فصل اول - در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث.....
۱۵۰.....	فصل دوم - در تحقق ارث.....
۱۵۰.....	فصل سوم - در شرایط و جمله از موانع ارث.....
۱۵۱.....	فصل چهارم - در حجب.....
۱۵۲.....	فصل پنجم - در فرض و صاحبان فرض.....
۱۵۴.....	فصل ششم - در سهم الارث طبقات مختلفه وراث.....

۱۵۴.....	میحث اول - در سهم الارث طبقه اول.....
۱۵۵.....	میحث دوم - در سهم الارث طبقه دوم.....
۱۵۶.....	میحث سوم - در سهم الارث وراث طبقه سوم.....
۱۵۸.....	میحث چهارم - در میراث زوج و زوجه.....
۱۵۹.....	کتاب سوم - در مقررات مختلفه.....
۱۵۹.....	جلد دوم - در اشخاص.....
۱۵۹.....	کتاب اول - در کلیات.....
۱۶۱.....	کتاب دوم - در تابعیت.....
۱۶۶.....	کتاب سوم - در اسناد سجل احوال.....
۱۶۷.....	کتاب چهارم - در اقامتگاه.....
۱۶۸.....	کتاب پنجم - در غایب مفقودالائثر.....
۱۷۱.....	کتاب ششم - در قرابت.....
۱۷۱.....	کتاب هفتم - نکاح و طلاق.....
۱۷۱.....	باب اول - در نکاح.....
۱۷۱.....	فصل اول - در خواستگاری.....
۱۷۲.....	فصل دوم - قابلیت صحی برای ازدواج.....
۱۷۳.....	فصل سوم - در موانع نکاح.....
۱۷۴.....	فصل چهارم - شرایط صحت نکاح.....
۱۷۵.....	فصل پنجم - وکالت در نکاح.....
۱۷۵.....	فصل ششم - در نکاح منقطع.....
۱۷۵.....	فصل هفتم - در مهر.....
۱۷۸.....	فصل هشتم - در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر.....
۱۷۹.....	باب دوم - در انحلال عقد نکاح.....
۱۷۹.....	فصل اول - در مورد امکان فسخ نکاح.....
۱۸۱.....	فصل دوم - در طلاق.....
۱۸۱.....	میحث اول - در کلیات.....
۱۸۲.....	میحث دوم - در اقسام طلاق.....
۱۸۲.....	میحث سوم - در عده.....
۱۸۳.....	کتاب هشتم - در اولاد.....
۱۸۳.....	باب اول - در نسب.....
۱۸۴.....	باب دوم - در نگهداری و تربیت اطفال.....
۱۸۵.....	باب سوم - در ولایت قهری پدر و جد پدری.....
۱۸۷.....	کتاب نهم - در خانواده.....
۱۸۷.....	فصل اول - در الزام به انفاق.....
۱۸۸.....	کتاب دهم - در حجر و قیمومت.....
۱۸۸.....	فصل اول - در کلیات.....
۱۸۹.....	فصل دوم - در موارد نصب قیّم و ترتیب آن.....
۱۹۲.....	فصل سوم - در اختیارات و وظایف و مسئولیت قیّم و حدود آن نظارت مدعیالعموم در امور صغار و مجانین و اشخاص غیررشید.....
۱۹۳.....	فصل چهارم - در موارد عزل قیّم.....
۱۹۴.....	فصل پنجم - در خروج از قیمومیت.....
۱۹۴.....	جلد سوم - در ادله اثبات دعوی.....
۱۹۵.....	کتاب اول - در اقرار.....

- ۱۹۵.....باب اول - در شرایط اقرار.....
- ۱۹۵.....باب دوم - در آثار اقرار.....
- ۱۹۶.....کتاب دوم - در اسناد.....
- ۱۹۸.....کتاب سوم - در شهادت.....
- ۱۹۸.....باب اول - در موارد شهادت.....
- ۲۰۰.....باب دوم - در شرایط شهادت.....
- ۲۰۰.....کتاب چهارم - در امارات.....
- ۲۰۱.....کتاب پنجم - در قسم.....
- ۲۰۳.....● قانون مسئولیت مدنی.....
- ۲۰۶.....● آیین‌نامه اجرائی قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۰۸۲) قانون مدنی.....
- ۲۰۷.....● قانون استفساریه تبصره ذیل ماده (۱۰۸۲) قانون مدنی.....

فصل دوم: قانون روابط موجر و مستأجر و قوانین مرتبط

- ۲۰۸.....● قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶.....
- ۲۰۸.....فصل اول - کلیات.....
- ۲۰۹.....فصل دوم - میزان اجاره بها و ترتیب پرداخت آن.....
- ۲۱۰.....فصل سوم - در تنظیم اجاره‌نامه.....
- ۲۱۲.....فصل چهارم - موارد فسخ اجاره و تخلیه عین مستأجره.....
- ۲۱۵.....فصل پنجم - حق کسب یا پیشه یا تجارت.....
- ۲۱۶.....فصل ششم - تعمیرات.....
- ۲۲۰.....● قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۶۲.....
- ۲۲۰.....فصل اول - کلیات.....
- ۲۲۰.....فصل دوم - اجاره بها.....
- ۲۲۱.....فصل سوم - در اجاره‌نامه.....
- ۲۲۱.....فصل چهارم - موارد فسخ.....
- ۲۲۳.....فصل پنجم - تعمیرات.....
- ۲۲۵.....● قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶.....
- ۲۲۵.....فصل اول - روابط موجر و مستأجر.....
- ۲۲۶.....فصل دوم - سرقفلی.....
- ۲۲۸.....● آیین‌نامه اجرائی قانون روابط موجر و مستأجر سال ۱۳۷۶.....
- ۲۳۲.....● قانون الحاق یک ماده به قانون روابط موجر و مستأجر.....
- ۲۳۳.....● قانون تملک آپارتمان‌ها.....
- ۲۳۸.....● آیین‌نامه اجرائی قانون تملک آپارتمان‌ها.....

فصل سوم: حمایت از خانواده و قوانین مرتبط

- ۲۴۳.....● قانون حمایت خانواده.....
- ۲۵۷.....● آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت خانواده.....
- ۲۷۱.....● قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست.....
- ۲۷۸.....● قانون راجع به تعیین قیم اتفاقی.....
- ۲۷۹.....● قانون راجع به رشد متعاملین.....
- ۲۸۰.....● قانون راجع به خیانت ولی قهری.....
- ۲۸۱.....● نحوه محاسبه ارزش مهریه به وجه رایج کشور.....

فصل چهارم: قانون امور حسبی و تصدیق انحصار و وراثت و قوانین مرتبط

۲۸۳	• قانون امور حسبی
۲۸۳	باب اول - در کلیات
۲۸۷	باب دوم - در قیمومت
۲۸۷	فصل اول - صلاحیت دادگاه قیمومت
۲۸۸	فصل دوم - ترتیب تعیین قَیم
۲۹۱	فصل سوم - اختیارات و مسئولیت قَیم
۲۹۲	فصل چهارم - عزل قَیم
۲۹۳	باب سوم - امور راجع به امین
۲۹۵	باب چهارم - راجع به غائب مفقودالاثر
۲۹۵	فصل اول - در صلاحیت دادگاه
۲۹۶	فصل دوم - در تعیین امین
۲۹۶	فصل سوم - دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه
۲۹۸	فصل چهارم - در حکم موت فرضی
۲۹۹	باب پنجم - در امور راجع به ترکه
۲۹۹	فصل اول - در صلاحیت
۳۰۰	فصل دوم - در مهر و موم
۳۰۳	فصل سوم - در برداشتن مهر و موم
۳۰۵	فصل چهارم - در تحریر ترکه
۳۰۷	فصل پنجم - راجع به دیون متوفی
۳۰۷	مبحث اول - استیفاء دین از ترکه
۳۰۹	مبحث دوم - قبول ترکه
۳۱۰	مبحث سوم - رد ترکه
۳۱۰	مبحث چهارم - قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه
۳۱۱	مبحث پنجم - تصفیه
۳۱۳	فصل ششم - راجع به وصیت
۳۱۵	فصل هفتم - در تقسیم
۳۱۸	فصل هشتم - در ترکه متوفای بلاوارث
۳۲۰	فصل نهم - راجع به ترکه اتباع خارجه
۳۲۳	فصل دهم - در تصدیق انحصار وراثت
۳۲۵	باب ششم - در هزینه
۳۲۶	• آئین نامه راجع به مواد (۲۷۹) و (۲۸۸) قانون امور حسبی
۳۲۷	• آئین نامه راجع به ماده (۲۹۹) قانون امور حسبی
۳۳۰	• قانون اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشیعه در محاکم
۳۳۱	• دستورالعمل راجع به افزایش بهای ترکه
۳۳۲	• قانون تصدیق انحصار وراثت

دفتر دوم: آئین دادرسی، دادگاهها و اجرای احکام و قوانین مرتبط

فصل اول: آئین دادرسی مدنی و قوانین مرتبط و دادگاهها

۳۳۸	• قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب (در امور مدنی)
۳۳۹	باب اول - در صلاحیت دادگاهها
۳۳۹	فصل اول - در صلاحیت ذاتی و نسبی دادگاهها

۳۴۳.....	فصل دوم - اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن
۳۴۴.....	باب دوم - وکالت در دعاوی
۳۴۸.....	باب سوم - دادرسی نخستین
۳۴۸.....	فصل اول - دادخواست
۳۴۸.....	مبحث اول - تقدیم دادخواست
۳۴۸.....	مبحث دوم - شرایط دادخواست
۳۴۹.....	مبحث سوم - موارد توقیف دادخواست
۳۵۰.....	مبحث چهارم - پیوست‌های دادخواست
۳۵۰.....	فصل دوم - بهای خواسته
۳۵۱.....	فصل سوم - جریان دادخواست تا جلسه رسیدگی
۳۵۱.....	مبحث اول - جریان دادخواست
۳۵۲.....	مبحث دوم - ابلاغ
۳۵۵.....	مبحث سوم - ایرادات و موانع رسیدگی
۳۵۷.....	فصل چهارم - جلسه دادرسی
۳۵۹.....	فصل پنجم - توقیف دادرسی و استرداد دعوا و دادخواست
۳۵۹.....	فصل ششم - امور اتفاقی
۳۵۹.....	مبحث اول - تأمین خواسته
۳۶۲.....	مبحث دوم - ورود شخص ثالث
۳۶۳.....	مبحث سوم - جلب شخص ثالث
۳۶۴.....	مبحث چهارم - دعوای متقابل
۳۶۴.....	مبحث پنجم - اخذ تأمین از اتباع دولت‌های خارجی
۳۶۵.....	فصل هفتم - تأمین دلیل و اظهار نامه
۳۶۵.....	مبحث اول - تأمین دلیل
۳۶۶.....	مبحث دوم - اظهارنامه
۳۶۶.....	فصل هشتم - دعاوی تصرف عدوانی، ممانعت از حق و مزاحمت
۳۶۹.....	فصل نهم - سازش و درخواست آن
۳۶۹.....	مبحث اول - سازش
۳۷۰.....	مبحث دوم - درخواست سازش
۳۷۱.....	فصل دهم - رسیدگی به دلایل
۳۷۱.....	مبحث اول - کلیات
۳۷۲.....	مبحث دوم - اقرار
۳۷۲.....	مبحث سوم - اسناد
۳۷۷.....	مبحث چهارم - گواهی
۳۷۹.....	مبحث پنجم - معاینه محل و تحقیق محلی
۳۸۰.....	مبحث ششم - رجوع به کارشناس
۳۸۲.....	مبحث هفتم - سوگند
۳۸۵.....	مبحث هشتم - نیابت قضایی
۳۸۶.....	فصل یازدهم - رأی
۳۸۶.....	مبحث اول - صدور و انشاء رأی
۳۸۶.....	مبحث دوم - ابلاغ رأی
۳۸۷.....	مبحث سوم - حکم حضوری و غیابی
۳۸۷.....	مبحث چهارم - واخواهی
۳۸۸.....	مبحث پنجم - تصحیح رأی

۳۸۹.....	مبحث ششم - دادرسی فوری
۳۹۰.....	باب چهارم - تجدیدنظر
۳۹۰.....	فصل اول - احکام و قرارهای قابل نقض و تجدیدنظر
۳۹۰.....	فصل دوم - آرای قابل تجدیدنظر
۳۹۱.....	فصل سوم - مهلت تجدیدنظر
۳۹۲.....	فصل چهارم - دادخواست و مقدمات رسیدگی
۳۹۴.....	فصل پنجم - جهات تجدیدنظر
۳۹۶.....	باب پنجم - فرجام‌خواهی
۳۹۶.....	فصل اول - فرجام‌خواهی در امور مدنی
۳۹۶.....	مبحث اول - فرجام‌خواهی و آراء قابل فرجام
۳۹۷.....	مبحث دوم - موارد نقض
۳۹۸.....	مبحث سوم - ترتیب فرجام‌خواهی
۴۰۱.....	مبحث چهارم - ترتیب رسیدگی
۴۰۲.....	مبحث پنجم - مهلت فرجام‌خواهی
۴۰۲.....	مبحث ششم - اقدامات پس از نقض
۴۰۴.....	مبحث هفتم - فرجام تبعی
۴۰۴.....	فصل دوم - اعتراض شخص ثالث
۴۰۶.....	فصل سوم - اعاده دادرسی
۴۰۶.....	مبحث اول - جهات اعاده دادرسی
۴۰۶.....	مبحث دوم - مهلت درخواست اعاده دادرسی
۴۰۷.....	مبحث سوم - ترتیب درخواست اعاده دادرسی و رسیدگی
۴۰۸.....	باب ششم - مواعد
۴۰۸.....	فصل اول - تعیین و حساب مواعد
۴۰۹.....	فصل دوم - دادن مهلت و تجدید موعد
۴۱۰.....	باب هفتم - داوری
۴۱۶.....	باب هشتم - هزینه دادرسی و اعسار
۴۱۶.....	فصل اول - هزینه دادرسی
۴۱۷.....	فصل دوم - اعسار از هزینه دادرسی
۴۱۸.....	باب نهم - مطالبه خسارت و اجبار به انجام تعهد
۴۱۸.....	فصل اول - کلیات
۴۱۹.....	فصل دوم - خسارات
۴۲۰.....	فصل سوم - مستثنیات دین
۴۲۲.....	● قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب
۴۳۱.....	● آیین نامه اصلاحی قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب
۴۴۰.....	● قانون تشکیل دادگاههای حقوقی یک و دو
۴۴۴.....	● از قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین
۴۴۸.....	● نرخ تعرفه‌های خدمات قضایی در سال ۱۳۹۹

فصل دوم: اجرای احکام و قوانین مرتبط

۴۵۱.....	● قانون اجرای احکام مدنی
۴۵۱.....	فصل اول - قواعد عمومی
۴۵۱.....	مبحث اول - مقدمات اجراء
۴۵۲.....	مبحث دوم - داورزها (مأمورین اجراء)

۴۵۳.....	مبحث سوم - ترتیب اجراء.....
۴۵۷.....	فصل دوم - توقیف اموال.....
۴۵۷.....	مبحث اول - مقررات عمومی.....
۴۵۹.....	مبحث دوم - در توقیف اموال منقول.....
۴۶۰.....	مبحث سوم - صورت برداری اموال منقول.....
۴۶۱.....	مبحث چهارم - ارزیابی اموال منقول.....
۴۶۲.....	مبحث پنجم - حفظ اموال منقول توقیف شده.....
۴۶۳.....	مبحث ششم - توقیف اموال منقول محکوم علیه که نزد شخص ثالث است.....
۴۶۴.....	مبحث هفتم - توقیف حقوق مستخدمین.....
۴۶۴.....	مبحث هشتم - توقیف اموال غیرمنقول.....
۴۶۵.....	مبحث نهم - صورت برداری اموال غیرمنقول.....
۴۶۵.....	مبحث دهم - ارزیابی و حفظ اموال غیرمنقول.....
۴۶۶.....	فصل سوم - فروش اموال توقیف شده.....
۴۶۶.....	مبحث اول - فروش اموال منقول.....
۴۶۸.....	مبحث دوم - فروش اموال غیرمنقول.....
۴۶۹.....	فصل پنجم - اعتراض شخص ثالث.....
۴۷۰.....	فصل ششم - حق تقدم.....
۴۷۱.....	فصل هفتم - تأدیة طلب.....
۴۷۱.....	فصل هشتم - هزینه های اجرائی.....
۴۷۳.....	فصل نهم - احکام و اسناد لازم الاجراء کشورهای خارجی.....
۴۷۵.....	• قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی.....

دفتر سوم: قانون تجارت و قانون صدور چک و قوانین مرتبط

۴۸۴.....	• قانون تجارت (مواد ۱ الی ۲۰).....
۴۸۴.....	باب اول - تجار و معاملات تجاری.....
۴۸۵.....	باب دوم - دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری.....
۴۸۵.....	فصل اول - دفاتر تجاری.....
۴۸۶.....	فصل دوم - دفتر ثبت تجاری.....
۴۸۶.....	باب سوم - شرکتهای تجاری.....
۴۸۶.....	فصل اول - در اقسام مختلفه شرکتها و قواعد راجعه به آنها.....
۴۸۸.....	• لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت.....
۴۸۸.....	مبحث اول - شرکتهای سهامی (عام و خاص).....
۴۸۸.....	بخش ۱ - تعریف و تشکیل شرکت سهامی.....
۴۹۳.....	بخش ۲ - سهام.....
۴۹۶.....	بخش ۳ - تبدیل سهام.....
۴۹۸.....	بخش ۴ - اوراق قرضه.....
۵۰۲.....	بخش ۵ - مجامع عمومی.....
۵۰۷.....	بخش ۶ - هیأت مدیره.....
۵۱۳.....	بخش ۷ - بازرسان.....
۵۱۵.....	بخش ۸ - تغییرات در سرمایه شرکت.....
۵۲۳.....	بخش ۹ - انحلال و تصفیه.....
۵۲۸.....	بخش ۱۰ - حسابهای شرکت.....

بخش ۱۱- مقررات جزائیی.....	۵۳۰
بخش ۱۲- مقررات مختلف مربوط به شرکتهای سهامی	۵۳۶
• قانون تجارت (مواد ۹۴ الی ۶۰۰).....	۵۴۳
مبحث دوم - شرکت با مسئولیت محدود.....	۵۴۳
مبحث سوم - شرکت تضامنی.....	۵۴۵
مبحث چهارم - در شرکت مختلط غیر سهامی.....	۵۴۸
مبحث پنجم - شرکت مختلط سهامی.....	۵۵۱
مبحث ششم - شرکت نسبی.....	۵۵۳
مبحث هفتم - شرکتهای تعاونی تولید و مصرف.....	۵۵۴
فصل دوم - در مقررات راجعه به ثبت شرکتهای و نشر شرکتهای.....	۵۵۴
فصل سوم - در تصفیه امور شرکتهای.....	۵۵۵
فصل چهارم - مقررات مختلفه.....	۵۵۷
باب چهارم - برات- فته طلب - چک.....	۵۵۸
فصل اول - برات.....	۵۵۸
مبحث اول - صورت برات.....	۵۵۸
مبحث دوم - در قبول و نکول.....	۵۵۸
مبحث سوم - در قبولی شخص ثالث.....	۵۵۹
مبحث چهارم - در وعده برات.....	۵۶۰
مبحث پنجم - ظهرنویسی.....	۵۶۰
مبحث ششم - مسئولیت.....	۵۶۰
مبحث هفتم - در پرداخت.....	۵۶۱
مبحث هشتم - تأدیة برات به واسطه شخص ثالث.....	۵۶۳
مبحث نهم - حقوق و وظایف دارنده برات.....	۵۶۳
مبحث دهم - در اعتراض (پروتست).....	۵۶۵
مبحث یازدهم - برات رجوعی.....	۵۶۶
مبحث دوازدهم - قوانین خارجی.....	۵۶۷
فصل دوم - در فته طلب (سفته).....	۵۶۸
فصل سوم - چک.....	۵۶۸
فصل چهارم - در مرور زمان.....	۵۶۹
باب پنجم - اسناد در وجه حامل.....	۵۷۰
باب ششم - دلالی.....	۵۷۱
فصل اول - کلیات.....	۵۷۱
فصل دوم - اجرت دلال و مخارج.....	۵۷۲
فصل سوم - دفتر.....	۵۷۳
باب هفتم - حق العمل کاری (کمسیون).....	۵۷۳
باب هشتم - قرارداد حمل و نقل.....	۵۷۶
باب نهم - قائم مقام تجاری و سایر نمایندگان تجاری.....	۵۷۹
باب دهم - ضمانت.....	۵۷۹
باب یازدهم - در ورشکستگی.....	۵۸۰
فصل اول - در کلیات.....	۵۸۰
فصل دوم - در اعلان ورشکستگی و اثرات آن.....	۵۸۰
فصل سوم - در تعیین عضو ناظر.....	۵۸۲

فصل چهارم - در اقدام به مهر و موم و سایر اقدامات اولیه نسبت به ورشکسته.....	۵۸۳
فصل پنجم - در مدیر تصفیه.....	۵۸۳
فصل ششم - در وظایف مدیر تصفیه.....	۵۸۴
مبحث اول - در کلیات.....	۵۸۴
مبحث دوم - در رفع توقیف و ترتیب صورت دارایی.....	۵۸۵
مبحث سوم - در فروش اموال و وصول مطالبات.....	۵۸۶
مبحث چهارم - در اقدامات تأمینیه.....	۵۸۶
مبحث پنجم - در تشخیص مطالبات طلبکارها.....	۵۸۶
فصل هفتم - در قرارداد ارفاقی و تصفیه حساب تاجر ورشکسته.....	۵۸۸
مبحث اول - در دعوت طلبکارها و مجمع عمومی آنها.....	۵۸۸
مبحث دوم - در قرارداد ارفاقی.....	۵۸۹
فقره اول - در ترتیب قرارداد ارفاقی.....	۵۸۹
فقره دوم - در اثرات قرارداد ارفاقی.....	۵۹۰
فقره سوم - در ابطال یا فسخ قرارداد ارفاقی.....	۵۹۱
مبحث سوم - در تفریغ حساب و ختم عمل ورشکستگی.....	۵۹۲
فصل هشتم - در اقسام مختلفه طلبکارها و حقوق هر یک از آنها.....	۵۹۳
مبحث اول - در طلبکارهایی که رهینه منقول دارند.....	۵۹۳
مبحث دوم - در طلبکارهایی که نسبت به اموال غیرمنقول حق تقدم دارند.....	۵۹۴
فصل نهم - در تقسیم بین طلبکارها و فروش اموال منقول.....	۵۹۵
فصل دهم - در دعوی استرداد.....	۵۹۶
فصل یازدهم - در طرق شکایت از احکام صادره راجع به ورشکستگی.....	۵۹۷
باب دوازدهم - در ورشکستگی به تقصیر و ورشکستگی به تقلب.....	۵۹۷
فصل اول - در ورشکستگی به تقصیر.....	۵۹۷
فصل دوم - در ورشکستگی به تقلب.....	۵۹۹
فصل سوم - در جنحه و جنایاتی که اشخاص غیر از تاجر ورشکسته در امر ورشکستگی مرتکب می‌شوند.....	۵۹۹
فصل چهارم - در اداره کردن اموال تاجر ورشکسته در صورت ورشکستگی به تقصیر یا به تقلب.....	۶۰۰
باب سیزدهم - در اعاده اعتبار.....	۶۰۰
باب چهاردهم - اسم تجاری.....	۶۰۲
باب پانزدهم - شخصیت حقوقی.....	۶۰۲
فصل اول - اشخاص حقوقی.....	۶۰۲
فصل دوم - حقوق و وظایف و اقامتگاه و تابعیت شخص حقوقی.....	۶۰۳
باب شانزدهم - مقررات نهایی.....	۶۰۳
• قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی.....	۶۰۵
• قانون صدور چک.....	۶۱۵

دفتر چهارم: قانون ثبت اسناد و املاک و ثبت احوال و قوانین مرتبط

فصل اول: قانون ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی و قوانین مرتبط

- قانون ثبت اسناد و املاک ۶۲۶
- آئین نامه قانون ثبت اسناد و املاک ۶۶۴
- قانون اصلاح بعضی از مواد قانون ثبت و قانون دفاتر رسمی ۶۸۸
- لایحه قانونی راجع به اشتباهات ثبتی و اسناد مالکیت معارض ۶۹۰
- آئین نامه اجرائی رسیدگی اسناد مالکیت معارض و هیأت نظارت و شورای عالی ثبت ۶۹۲
- قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند رسمی ۶۹۹
- آیین نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف ثبتی اراضی و ساختمان‌های فاقد سند ۷۰۵
- آئین نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم الاجراء و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرائی ۷۱۲
- قانون دفاتر اسناد رسمی و کانون سردفتران و دفتریاران ۷۵۱
- آئین نامه دفاتر اسناد رسمی ۷۶۶
- آئین نامه‌های بند ۴ ماده ۶ و مواد ۱۴-۱۷-۱۹-۲۰-۲۴-۲۸-۳۷ و ۵۳ قانون دفاتر اسناد رسمی و کانون سردفتران و دفتریاران ۷۷۳
- قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی ۷۸۱
- آئین نامه اجرائی قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی ۷۸۳
- قانون افراز و فروش املاک مشاع ۷۸۷
- آئین نامه قانون افراز و فروش املاک مشاع ۷۸۹

فصل دوم: قانون ثبت احوال و قوانین مرتبط

- قانون ثبت احوال ۷۹۱
- قانون تخلفات، جرائم، مجازات‌های مربوط به اسناد سجلی و شناسنامه ۸۰۶
- قانون حفظ اعتبار اسناد سجلی و جلوگیری از تزلزل آنها ۸۱۰
- آئین نامه اجرائی تبصره (۲) اصلاحی ماده (۵) قانون ثبت احوال ۸۱۱

دفتر پنجم: قانون وکالت، کارشناسان رسمی دادگستری و مترجمان

- قانون وکالت ۸۱۶
- لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری ۸۲۱
- قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری ۸۲۷
- قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری ۸۳۰

دفتر ششم: قوانین بیمه

- قانون بیمه ۸۴۶
- قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه ۸۵۲

دفتر هفتم: دیوان عدالت اداری

- قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری ۸۷۶

دفتر هشتم: قانون کار و بیمه بیکاری و قوانین مرتبط

- قانون کار ۹۰۰
- آئین نامه اجرائی قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) ۹۴۳
- قانون کار و الحاق یک تبصره به آن ۹۴۳
- قانون بیمه بیکاری ۹۴۴
- آئین نامه اجرائی قانون بیمه بیکاری ۹۵۰

دفتر نهم: شوراهای حل اختلاف

- قانون شوراهای حل اختلاف ۹۵۶
- آئین نامه اجرائی قانون شوراهای حل اختلاف ۹۶۶
- دستورالعمل تشکیل شوراهای حل اختلاف ویژه امور راهنمایی و رانندگی .. ۹۷۵

کتاب دوم: مجموعه قوانین جزائی کاربردی

دفتر اول: قوانین جزائی

فصل اول: قوانین جزائی

- قانون مجازات اسلامی ۹۸۲
- کتاب اول - کلیات ۹۸۲
- بخش اول - مواد عمومی ۹۸۲
- فصل اول - تعاریف ۹۸۲
- فصل دوم - قلمرو اجرای قوانین جزائی در مکان ۹۸۲
- فصل سوم - قلمرو اجرای قوانین جزائی در زمان ۹۸۴
- فصل چهارم - قانونی بودن جرائم، مجازاتها و دادرسی کیفری ۹۸۵
- بخش دوم - مجازاتها ۹۸۶
- فصل اول - مجازاتهای اصلی ۹۸۶
- فصل دوم - مجازاتهای تکمیلی و تبعی ۹۹۰
- فصل سوم - نحوه تعیین و اعمال مجازاتها ۹۹۲
- فصل چهارم - تخفیف مجازات و معافیت از آن ۹۹۴
- فصل پنجم - تعویق صدور حکم ۹۹۵
- فصل ششم - تعلیق اجرای مجازات ۹۹۷
- فصل هفتم - نظام نیمه آزادی ۹۹۹
- فصل هشتم - نظام آزادی مشروط ۱۰۰۰
- فصل نهم - مجازاتهای جایگزین حبس ۱۰۰۱
- فصل دهم - مجازاتها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان ۱۰۰۵
- فصل یازدهم - سقوط مجازات ۱۰۰۸
- مبحث اول - عفو ۱۰۰۸
- مبحث دوم - نسخ قانون ۱۰۰۸

۱۰۰۸.....	مبحث سوم - گذشت شاکی
۱۰۱۰.....	مبحث چهارم - مرور زمان
۱۰۱۱.....	مبحث پنجم - توبه مجرم
۱۰۱۳.....	مبحث ششم - اعمال قاعده درأ
۱۰۱۳.....	بخش سوم - جرائم
۱۰۱۳.....	فصل اول - شروع به جرم
۱۰۱۳.....	فصل دوم - شرکت در جرم
۱۰۱۴.....	فصل سوم - معاونت در جرم
۱۰۱۵.....	فصل چهارم - سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته
۱۰۱۵.....	فصل پنجم - تعدد جرم
۱۰۱۸.....	فصل ششم - تکرار جرم
۱۰۱۸.....	بخش چهارم - شرایط و موانع مسؤولیت کیفری
۱۰۱۸.....	فصل اول - شرایط مسؤولیت کیفری
۱۰۱۹.....	فصل دوم - موانع مسؤولیت کیفری
۱۰۲۲.....	بخش پنجم - ادله اثبات در امور کیفری
۱۰۲۲.....	فصل اول - مواد عمومی
۱۰۲۲.....	فصل دوم - اقرار
۱۰۲۳.....	فصل سوم - شهادت
۱۰۲۶.....	فصل چهارم - سوگند
۱۰۲۷.....	فصل پنجم - علم قاضی
۱۰۲۷.....	فصل ششم - مسائل متفرقه
۱۰۲۸.....	کتاب دوم - حدود
۱۰۲۸.....	بخش اول - مواد عمومی
۱۰۲۹.....	بخش دوم - جرائم موجب حد
۱۰۲۹.....	فصل اول - زنا
۱۰۳۰.....	فصل دوم - لواط، تفخیز و مساحقه
۱۰۳۱.....	فصل سوم - قوادی
۱۰۳۲.....	فصل چهارم - قذف
۱۰۳۴.....	فصل پنجم - سب نبی
۱۰۳۴.....	فصل ششم - مصرف مسکر
۱۰۳۴.....	فصل هفتم - سرقت
۱۰۳۶.....	فصل هشتم - محاربه
۱۰۳۷.....	فصل نهم - بغی و افساد فی الارض
۱۰۳۷.....	کتاب سوم - قصاص
۱۰۳۷.....	بخش اول - مواد عمومی
۱۰۳۷.....	فصل اول - اقسام و تعاریف جنایات
۱۰۳۹.....	فصل دوم - تداخل جنایات
۱۰۴۰.....	فصل سوم - شرایط عمومی قصاص
۱۰۴۳.....	فصل چهارم - راههای اثبات جنایت
۱۰۴۷.....	فصل پنجم - صاحب حق قصاص
۱۰۴۹.....	فصل ششم - شرکت در جنایت
۱۰۵۰.....	فصل هفتم - اکراه در جنایت
۱۰۵۱.....	بخش دوم - قصاص نفس

۱۰۵۲.....	بخش سوم - قصاص عضو.....
۱۰۵۲.....	فصل اول - موجب قصاص عضو.....
۱۰۵۳.....	فصل دوم - شرایط قصاص عضو.....
۱۰۵۶.....	بخش چهارم - اجرای قصاص.....
۱۰۵۶.....	فصل اول - مواد عمومی.....
۱۰۵۹.....	فصل دوم - اجرای قصاص نفس.....
۱۰۵۹.....	فصل سوم - اجرای قصاص عضو.....
۱۰۶۰.....	کتاب چهارم - دیات.....
۱۰۶۰.....	بخش اول - مواد عمومی.....
۱۰۶۰.....	فصل اول - تعریف دیه و موارد آن.....
۱۰۶۱.....	فصل دوم - ضمان دیه.....
۱۰۶۱.....	فصل سوم - راه‌های اثبات دیه.....
۱۰۶۲.....	فصل چهارم - مسؤول پرداخت دیه.....
۱۰۶۵.....	فصل پنجم - مهلت پرداخت دیه.....
۱۰۶۶.....	فصل ششم - موجبات ضمان.....
۱۰۷۳.....	فصل هفتم - تداخل و تعدد دیات.....
۱۰۷۵.....	بخش دوم - مقادیر دیه.....
۱۰۷۵.....	فصل اول - دیه نفس.....
۱۰۷۶.....	فصل دوم - قواعد عمومی دیه اعضاء.....
۱۰۷۹.....	فصل سوم - دیه مقدر اعضاء.....
۱۰۷۹.....	مبحث اول - دیه مؤمن.....
۱۰۸۰.....	مبحث دوم - دیه چشم.....
۱۰۸۱.....	مبحث سوم - دیه بینی.....
۱۰۸۲.....	مبحث چهارم - دیه لاله گوش.....
۱۰۸۲.....	مبحث پنجم - دیه لب.....
۱۰۸۳.....	مبحث ششم - دیه زبان.....
۱۰۸۴.....	مبحث هفتم - دیه دندان.....
۱۰۸۵.....	مبحث هشتم - دیه گردن.....
۱۰۸۵.....	مبحث نهم - دیه فک.....
۱۰۸۶.....	مبحث دهم - دیه دست و پا.....
۱۰۸۷.....	مبحث یازدهم - دیه ستون فقرات، نخاع و نشیمنگاه.....
۱۰۸۸.....	مبحث دوازدهم - دیه دنده و ترقوه.....
۱۰۸۸.....	مبحث سیزدهم - دیه ازاله بکارت و افضاء.....
۱۰۸۹.....	مبحث چهاردهم - دیه اندام تناسلی و بیضه.....
۱۰۹۰.....	مبحث پانزدهم - دیه پستان.....
۱۰۹۰.....	فصل چهارم - قواعد عمومی دیه منافع.....
۱۰۹۱.....	فصل پنجم - دیه مقرر منافع.....
۱۰۹۱.....	مبحث اول - دیه عقل.....
۱۰۹۲.....	مبحث دوم - دیه شنوایی.....
۱۰۹۲.....	مبحث سوم - دیه بینایی.....
۱۰۹۳.....	مبحث چهارم - دیه بویایی.....
۱۰۹۳.....	مبحث پنجم - دیه چشایی.....
۱۰۹۳.....	مبحث ششم - دیه صوت و گویایی.....

۱۰۹۴.....	مبحث هفتم - دیه سایر منافع.....
۱۰۹۴.....	فصل ششم - دیه جراحات.....
۱۰۹۶.....	فصل هفتم - دیه جنین.....
۱۰۹۷.....	فصل هشتم - دیه جنایت بر میت.....
۱۰۹۹.....	• نرخ دیه کامله در ماه‌های غیر حرام از ابتدای سال ۱۴۰۰.....
۱۱۰۰.....	• کتاب پنجم - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده.....
۱۱۰۰.....	فصل اول - جرایم ضد امنیت داخلی و خارجی کشور.....
۱۱۰۰.....	فصل دوم - اهانت به مقدسات مذهبی و سوء قصد به مقامات داخلی.....
۱۱۰۳.....	.....
۱۱۰۳.....	فصل سوم - سوء قصد به مقامات سیاسی خارجی.....
۱۱۰۳.....	فصل چهارم - تهیه و ترویج سکه قلب.....
۱۱۰۴.....	فصل پنجم - جعل و تزویر.....
۱۱۰۴.....	فصل ششم - محو یا شکستن مهر و پلمپ و سرقت نوشته‌ها از اماکن دولتی.....
۱۱۰۷.....	فصل هفتم - فرار محبوسین قانونی و اخفای مقصرین.....
۱۱۰۹.....	فصل هشتم - غصب عناوین و مشاغل.....
۱۱۱۰.....	فصل نهم - تخریب اموال تاریخی، فرهنگی.....
۱۱۱۲.....	فصل دهم - تقصیرات مقامات و مأمورین دولتی.....
۱۱۱۵.....	فصل یازدهم - ارتشاء و ربا و کلاهبرداری.....
۱۱۱۶.....	فصل دوازدهم - امتناع از انجام وظایف قانونی.....
۱۱۱۷.....	فصل سیزدهم - تعدیات مأمورین دولتی نسبت به دولت.....
۱۱۱۹.....	فصل چهاردهم - تردد نسبت به مأمورین دولت.....
۱۱۱۹.....	فصل پانزدهم - هتک حرمت اشخاص.....
۱۱۱۹.....	فصل شانزدهم - اجتماع و تینانی برای ارتکاب جرایم.....
۱۱۲۰.....	فصل هفدهم - جرایم علیه اشخاص و اطفال.....
۱۱۲۳.....	فصل هجدهم - جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی.....
۱۱۲۵.....	فصل نوزدهم - جرایم بر ضد حقوق و تکالیف خانوادگی.....
۱۱۲۵.....	فصل بیستم - قسم و شهادت دروغ و افشاء سر.....
۱۱۲۶.....	فصل بیست و یکم - سرقت و ربودن مال غیر.....
۱۱۲۸.....	فصل بیست و دوم - تهدید و اکراه.....
۱۱۲۹.....	فصل بیست و سوم - ورشکستگی.....
۱۱۲۹.....	فصل بیست و چهارم - خیانت در امانت.....
۱۱۲۹.....	فصل بیست و پنجم - احراق و تخریب و اتلاف اموال و حیوانات.....
۱۱۳۲.....	فصل بیست و ششم - هتک حرمت منازل و املاک غیر.....
۱۱۳۳.....	فصل بیست و هفتم - افتراء و توهین و هتک حرمت.....
۱۱۳۳.....	فصل بیست و هشتم - تجاهر به استعمال مشروبات الکلی و قماربازی و ولگردی.....
۱۱۳۴.....	.....
۱۱۳۶.....	فصل بیست و نهم - جرایم ناشی از تخلفات رانندگی.....
۱۱۴۰.....	• قانون جرائم رایانه ای.....
۱۱۴۰.....	فصل سی ام - جرائم رایانه‌ای.....
۱۱۴۰.....	بخش یکم - جرائم و مجازات‌ها.....
۱۱۴۰.....	فصل یکم - جرائم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخبراتی.....

- ۱۱۴۰..... میحث یکم - دسترسی غیرمجاز .....
 ۱۱۴۰..... میحث دوم - شنود غیرمجاز .....
 ۱۱۴۰..... میحث سوم - جاسوسی رایانه‌ای .....
 فصل دوم - جرائم علیه صحت و تمامیت داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و
 ۱۱۴۱..... مخابراتی .....
 ۱۱۴۱..... میحث یکم - جعل رایانه‌ای .....
 میحث دوم - تخریب و اختلال در داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و
 ۱۱۴۱..... مخابراتی .....
 فصل سوم - سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه .....
 ۱۱۴۲..... فصل چهارم - جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی .....
 ۱۱۴۲..... فصل پنجم - هتک حیثیت و نشر اکاذیب .....
 ۱۱۴۴..... فصل ششم - مسئولیت کیفری اشخاص .....
 ۱۱۴۴..... فصل هفتم - سایر جرائم .....
 ۱۱۴۷..... فصل هشتم - تشدید مجازات‌ها .....
 ۱۱۴۷..... بخش دوم - آئین دادرسی .....
 ۱۱۴۸..... فصل یکم - صلاحیت .....
 ۱۱۴۸..... فصل دوم - جمع‌آوری ادله الکترونیکی .....
 ۱۱۴۸..... میحث اول - نگهداری داده‌ها .....
 ۱۱۴۹..... میحث دوم - حفظ فوری داده‌های رایانه‌ای ذخیره شده .....
 ۱۱۴۹..... میحث سوم - ارائه داده‌ها .....
 میحث چهارم - تفتیش و توقیف داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و
 ۱۱۴۹..... مخابراتی .....
 ۱۱۵۱..... میحث پنجم - شنود محتوای ارتباطات رایانه‌ای .....
 ۱۱۵۱..... فصل سوم - استناد پذیری ادله الکترونیکی .....
 ۱۱۵۲..... بخش سوم - سایر مقررات .....
 • قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت، توهین و یا هتک حرمت مندرج در
 مقررات جزایی مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸) و (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و
 بندهای (۷) و (۸) ماده (۶) و مواد (۲۶) و (۲۷) قانون مطبوعات ۱۱۵۳
- فصل دوم: قوانین جزائی تعرض به اموال
 • قانون اصلاح قانون جلوگیری از تصرف عدوانی ۱۱۵۴
 • قانون مجازات راجع به انتقال مال غیر ۱۱۵۸
 • قانون مجازات اشخاصی که برای بردن مال غیر تبانی مینمایند ۱۱۶۰
 • قانون راجع به اشخاصی که مال غیر را انتقال میدهند و یا تملک می کنند و
 مجازات آنها ۱۱۶۱
 • قانون مجازات اشخاصی که مال غیر را به عوض مال خود معرفی می نمایند ۱۱۶۲
- فصل سوم: قوانین جزائی متفرقه
 • قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری ۱۱۶۳
 • قانون تشدید مجازات جاعلین اسکناس و واردکنندگان، توزیع کنندگان و
 مصرف کنندگان مجعول ۱۱۶۹
 • قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص ۱۱۷۰

- قانون مربوط به تشدید مجازات سرقت مسلحانه ۱۱۷۲
- قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دیدگان ناشی از آن ۱۱۷۳
- قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور ۱۱۷۵

دفتر دوم: آئین دادرسی و دادگاه‌ها و اجرای احکام و هیأت منصفه

- قانون آئین دادرسی کیفری ۱۱۸۰
- بخش اول - کلیات ۱۱۸۰
- فصل اول - تعریف آئین دادرسی کیفری و اصول حاکم بر آن ۱۱۸۰
- فصل دوم - دعوای عمومی و دعوای خصوصی ۱۱۸۱
- بخش دوم - کشف جرم و تحقیقات مقدماتی ۱۱۸۴
- فصل اول - دادسرا و حدود صلاحیت آن ۱۱۸۴
- فصل دوم - ضابطان دادگستری و تکالیف آنان ۱۱۸۵
- فصل سوم - وظایف و اختیارات دادستان ۱۱۹۱
- فصل چهارم - وظایف و اختیارات بازپرس ۱۱۹۸
- مبحث اول - اختیارات بازپرس و حدود آن ۱۱۹۸
- مبحث دوم - صلاحیت بازپرس ۱۲۰۳
- فصل پنجم - معاینه محل، تحقیق محلی، بازرسی و کارشناسی ۱۲۰۴
- فصل ششم - احضار و تحقیق از متهم، شهود و مطلعان ۱۲۱۲
- مبحث اول - احضار، جلب و تحقیق از متهم ۱۲۱۲
- مبحث دوم - احضار و تحقیق از شهود و مطلعان ۱۲۱۹
- فصل هفتم - قرارهای تأمین و نظارت قضائی ۱۲۲۱
- فصل هشتم - اقدامات بازپرس و دادستان پس از ختم تحقیقات ۱۲۳۲
- فصل نهم - تحقیقات مقدماتی جرائم اطفال و نوجوانان ۱۲۳۶
- فصل دهم - وظایف و اختیارات دادستان کل کشور ۱۲۳۷
- بخش سوم - دادگاه‌های کیفری، رسیدگی و صدور رأی
- ۱۲۳۸
- فصل اول - تشکیلات و صلاحیت دادگاه‌های کیفری ۱۲۳۸
- فصل دوم - رسیدگی به ادله اثبات ۱۲۴۷
- فصل سوم - رسیدگی در دادگاه‌های کیفری ۱۲۴۹
- مبحث اول - کیفیت شروع به رسیدگی ۱۲۴۹
- مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۲۵۴
- مبحث سوم - صدور رأی ۱۲۵۶
- فصل چهارم - رسیدگی در دادگاه کیفری یک ۱۲۵۸
- مبحث اول - مقدمات رسیدگی ۱۲۵۸
- مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۲۶۰
- فصل پنجم - رأی غیابی و واخواهی ۱۲۶۲
- فصل ششم - رسیدگی در دادگاه اطفال و نوجوانان ۱۲۶۳
- مبحث اول - تشکیلات ۱۲۶۳
- مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۲۶۳
- فصل هفتم - احاله ۱۲۶۴
- فصل هشتم - رد دادرسی ۱۲۶۵
- بخش چهارم - اعتراض به آراء ۱۲۶۷
- فصل اول - کلیات ۱۲۶۷

- فصل دوم - کیفیت رسیدگی دادگاه تجدیدنظر استان ۱۲۷۳
- فصل سوم - کیفیت رسیدگی دیوان عالی کشور ۱۲۷۶
- فصل چهارم - اعاده دادرسی ۱۲۷۹
- بخش پنجم - اجرای احکام کیفری و اقدامات تأمینی و تربیتی ۱۲۸۲
- فصل اول - کلیات ۱۲۸۲
- فصل دوم - اجرای مجازات حبس ۱۲۸۷
- فصل سوم - اجرای محکومیت‌های مالی ۱۲۹۱
- فصل چهارم - اجرای سایر احکام کیفری ۱۲۹۳
- فصل پنجم - اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط، قرار تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی ۱۲۹۵
- بخش ششم - هزینه دادرسی ۱۲۹۶
- بخش هفتم - سایر مقررات ۱۲۹۸
- **قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی ۱۳۰۰**
- بخش هشتم - آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح ۱۳۰۰
- فصل اول - کلیات ۱۳۰۰
- فصل دوم - تشکیلات دادرسی و دادگاههای نظامی ۱۳۰۱
- فصل سوم - صلاحیت ۱۳۰۴
- فصل چهارم - کشف جرم و تحقیقات مقدماتی ۱۳۰۵
- مبحث اول - ضابطان نظامی و تکالیف آنان ۱۳۰۵
- مبحث دوم - کارشناسی ۱۳۰۷
- مبحث سوم - احضار ۱۳۰۸
- مبحث چهارم - قرار بازداشت موقت ۱۳۰۸
- مبحث پنجم - مرور زمان ۱۳۰۹
- فصل پنجم - وکالت در دادرسی و دادگاه نظامی ۱۳۱۰
- فصل ششم - ترتیب رسیدگی، صدور و ابلاغ رأی ۱۳۱۰
- فصل هفتم - تجدیدنظر و اعاده دادرسی ۱۳۱۱
- فصل هشتم - اجرای احکام ۱۳۱۲
- فصل نهم - زندانها و بازداشتگاههای نظامی ۱۳۱۲
- بخش نهم - دادرسی الکترونیکی ۱۳۱۳
- بخش دهم - آیین دادرسی جرائم رایانه ای ۱۳۱۸
- بخش یازدهم - آیین دادرسی جرائم اشخاص حقوقی ۱۳۲۲
- بخش دوازدهم - سایر مقررات ۱۳۲۳
- **آیین‌نامه نحوه استفاده از سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی ۱۳۲۵**

دفتر سوم: قضات

- **قانون نظارت بر رفتار قضات ۱۳۳۴**
- دفتر چهارم: قوانین جزائی نیروهای مسلح و دادگاه‌های ویژه روحانیت و قوانین مرتبط
- **قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح ۱۳۴۸**
- فصل اول - مواد عمومی ۱۳۴۸

- ۱۳۵۲..... فصل دوم - جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی
- ۱۳۵۵..... فصل سوم - جرائم برخلاف تکالیف نظامی
- ۱۳۶۲..... فصل چهارم - فرار از خدمت
- ۱۳۶۲..... بخش اول - فرار در زمان صلح
- بخش دوم - فرار در زمان جنگ و درگیری‌های مسلحانه
- ۱۳۶۳.....
- ۱۳۶۵..... بخش سوم - مقررات مشترک
- ۱۳۶۶..... فصل پنجم - گزارش خلاف واقع
- فصل ششم - تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه و تصدیق‌نامه‌های خلاف واقع
- ۱۳۶۷.....
- فصل هفتم - فروش و حیف و میل و واگذاری اشیاء نظامی و اموال نیروهای مسلح
- ۱۳۶۷.....
- ۱۳۶۸..... فصل هشتم - سرقت
- ۱۳۶۹..... فصل نهم - آتش زدن و تخریب و انفاب
- ۱۳۶۹..... فصل دهم - سوء استفاده و جعل و تزویر
- ۱۳۷۲..... فصل یازدهم - ارتشاء، اختلاس و اخاذی
- فصل دوازدهم - استفاده غیرقانونی البسه رسمی یا علائم و نشان‌ها و
- ۱۳۷۴..... مدال‌های نظامی
- ۱۳۷۵..... فصل سیزدهم - سایر مقررات
- ۱۳۷۷..... • آئین‌نامه دادسراها و دادگاه‌های ویژه روحانیت

دفتر پنجم: مواد مخدر و قاچاق و قوانین مرتبط

- فصل اول: مواد مخدر و قوانین مرتبط
- قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن ۱۳۸۸
- آئین‌نامه اجرائی قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن
- ۱۴۰۳.....

فصل دوم: قاچاق کالا و ارز و قوانین مرتبط

- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ۱۴۱۱
- قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز ۱۴۴۰
- آیین‌نامه اجرائی قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز ۱۴۴۵

دفتر ششم: تعزیرات حکومتی، احتکار و گران‌فروشی و قوانین مرتبط

- قانون تعزیرات حکومتی ۱۴۵۲
- قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی ۱۴۶۳
- آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی ۱۴۶۵
- قانون راجع به جلوگیری از احتکار ۱۴۷۰
- قانون تشدید مجازات محتکران و گران‌فروشان ۱۴۷۴

دفتر هفتم: مطبوعات، مؤلفان و مصنفان و هنرمندان و نشریات و آثار صوتی

- قانون مطبوعات ۱۴۷۸
- آیین‌نامه اجرائی قانون مطبوعات ۱۴۹۲
- قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان ۱۴۹۹
- آیین‌نامه اجرائی قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان ۱۵۰۴
- قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند ۱۵۰۸

دفتر هشتم: تجهیزات ماهواره‌ای

- قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره ۱۵۱۴
- آیین‌نامه اجرائی قانون «ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره» ۱۵۱۶

دفتر نهم: حقوق شهروندی و عفو و قوانین متفرقه

- قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی ۱۵۲۰
- دستورالعمل اجرائی بند (۱۵) قانون احترام به آزادیهای مشروع و حفظ حقوق شهروندی ۱۵۲۲
- آیین‌نامه کمیسیون عفو و تخفیف مجازات محکومین ۱۵۲۶
- قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی ۱۵۳۲
- قانون ممنوعیت، بازداشت کسانی که مصدومین را به مراکز درمانی منتقل می‌نمایند ۱۵۴۶
- قانون رسیدگی به خسارات ناشیه از تصادفات رانندگی به وسیله نقلیه موتوری ۱۵۴۷

اصلاحات و تغییرات و متمیم قانون اساسی

مصوب ۱۳۵۸

دولت جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد اصلاحات و تغییرات و متمیم قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸ را که شورای بازنگری قانون اساسی به موجب فرمان مورخ چهار اردیبهشت ماه ۱۳۵۸ قائد عظیم‌الشان و رهبر کبیر انقلاب جهانی اسلام و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت‌الله العظمی امام خمینی قدس سره‌الشریف در چهل و هشت اصل مدون و چند متمیم و توضیح در جلسات مورخ هفدهم تا بیستم تیر ماه یک هزار و سیصد و شصت و هشت هجری شمسی به‌طور نهایی بررسی و تدوین کرده و در چهل و یکمین اجلاس خود به تصویب نهایی رسانده و مقام معظم رهبری آن را تأیید و امضاء فرموده و جهت همه پرسی طی فرمان مورخ بیست و هشتم تیر ماه یک هزار و سیصد و شصت و هشت به دولت ابلاغ کرده‌اند به شرح زیر به همه پرسی می‌گذارند:

ماده ۱- در تمامی اصول و سر فصل‌ها و مقدمه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، عبارت «مجلس شورای ملی» به «مجلس شورای اسلامی» تغییر می‌یابد.

ماده ۲- عنوان مبحث اول فصل نهم به «ریاست جمهوری و وزراء» تبدیل گردد و عنوان «مبحث سوم» همین فصل (قبل از اصل یکصد و چهل و سوم) به «مبحث دوم» تغییر یابد و عنوان «مبحث دوم، نخست وزیر و وزراء» (قبل از اصل یکصد و سی و سوم) حذف گردد و عنوان «فصل دوازدهم، رسانه‌های گروهی» به «فصل دوازدهم، صدا و سیما» تغییر یابد و قبل از اصل یکصد و هفتاد و ششم، عنوان «فصل سیزدهم، شورای عالی امنیت ملی» و قبل از یکصد و هفتاد و هفتم، عنوان «فصل چهاردهم، بازنگری در قانون اساسی» افزوده گردد.

ماده ۳- اصول ۵ - ۵۷ - ۶۰ - ۶۴ - ۶۹ - ۷۰ - ۷۵ - ۸۷ - ۸۸ - ۸۹ - ۹۱ - ۹۹ - ۱۰۷ - ۱۰۸ - ۱۰۹ - ۱۱۰ - ۱۱۱ - ۱۱۲ - ۱۱۳ - ۱۲۱ - ۱۲۲ - ۱۲۴ - ۱۲۶ - ۱۲۷ - ۱۲۸ - ۱۳۰ - ۱۳۱ - ۱۳۲ - ۱۳۳ - ۱۳۴ - ۱۳۵ - ۱۳۶ - ۱۳۷ - ۱۳۸ - ۱۴۰ - ۱۴۱ - ۱۴۲ - ۱۵۷ - ۱۵۸ - ۱۶۰ - ۱۶۱ - ۱۶۲ - ۱۶۴ - ۱۷۳ - ۱۷۴ و ۱۷۵ اصلاح می‌شود و تغییر و متمیم می‌یابد و به جای اصول قانون اساسی مصوب ۱۳۵۸ قرار می‌گیرد و اصول ۱۷۶ و ۱۷۷ نیز به قانون اساسی اضافه می‌شود و کلیه اصلاحات و تغییرات و جابجایی‌ها و اضافات در چهل و هشت اصل مدون به شرح زیر تصویب می‌گردد.^۱

^۱ - اصلاحات، تغییرات و اضافات مصوب ۱۳۳۸ در متن قانون اساسی اعمال شده است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ^۱

مقدمه

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است که انعکاس خواست قلبی امت اسلامی می‌باشد. ماهیت انقلاب عظیم اسلامی ایران و روند مبارزه مردم مسلمان از ابتدا تا پیروزی که در شعارهای قاطع و کوبنده همه قشرهای مردم تبلور می‌یافت این خواست اساسی را مشخص کرده و اکنون در طلیعه این پیروزی بزرگ ملت ما با تمام وجود نیل به آن را می‌طلبد.

ویژگی بنیادی این انقلاب نسبت به دیگر نهضت‌های ایران در سده اخیر مکتبی و اسلامی بودن آن است، ملت مسلمان ایران پس از گذر از نهضت ضد استبدادی مشروطه و نهضت ضد استعماری ملی شدن نفت به این تجربه گرانبار دست یافت که علت اساسی و مشخص عدم موفقیت این نهضت‌ها مکتبی نبودن مبارزات بوده است. گرچه در نهضت‌های اخیر خط فکری اسلامی و رهبری روحانیت مبارز سهم اصلی و اساسی را بر عهده داشت، ولی به دلیل دور شدن این مبارزات از مواضع اصیل اسلامی، جنبش‌ها به سرعت به رکود کشانده شد. از اینجا وجدان بیدار ملت به رهبری مرجع عالیقدر تقلید حضرت آیت الله العظمی امام خمینی ضرورت پیگیری خط نهضت اصیل مکتبی و اسلامی را دریافت و این بار روحانیت مبارز کشور که همواره در صف مقدم نهضت‌های مردمی بوده و نویسندگان و روشنفکران متعهد با رهبری ایشان تحرک نوینی یافت. (آغاز نهضت اخیر ملت ایران در سال هزار و سیصد و هشتاد و دو هجری قمری برابر با هزار و سیصد و چهل و یک هجری شمسی می‌باشد).

طلیعه نهضت

اعتراض در هم کوبنده امام خمینی به توطئه آمریکایی «انقلاب سفید» که گامی در جهت تثبیت پایه‌های حکومت استبداد و تحکیم وابستگی سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ایران به امپریالیزم جهانی بود عامل حرکت یکپارچه ملت گشت و متعاقب آن انقلاب عظیم و خونبار امت اسلامی در خردادماه ۴۲ که در حقیقت نقطه آغاز شکوفایی این قیام شکوهمند و گسترده بود مرکزیت امام را به عنوان رهبری اسلامی تثبیت و مستحکم نمود و علیرغم تبعید ایشان از ایران در پی اعتراض به قانون ننگین کاپیتولاسیون (مصونیت مستشاران آمریکایی) پیوند مستحکم امت با امام همچنان استمرار یافت و ملت مسلمان و به ویژه روشنفکران

۱- سوره حدید، آیه ۲۵.

متعهد و روحانیت مبارز راه خود را در میان تبعید و زندان، شکنجه و اعدام ادامه دادند.

در این میان قشر آگاه و مسئول جامعه در سنگر مسجد، حوزه‌های علمیه و دانشگاه به روشنگری و با الهام از مکتب انقلابی و پربار اسلام تلاش پی‌گیر و ثمر بخشی را در بالا بردن سطح آگاهی و هوشیاری مبارزاتی و مکتبی ملت مسلمان آغاز کرد. رژیم استبداد که سرکوبی نهضت اسلامی را با حمله دژخیمانه به فیضیه و دانشگاه و همه کانون‌های پرخروش انقلاب آغاز نموده بود به مذبحخانه ترین اقدامات ددمنشانه جهت رهایی از خشم انقلابی مردم دست زد و در این میان جوخه‌های اعدام، شکنجه‌های قرون وسطایی و زندان‌های دراز مدت، بهایی بود که ملت مسلمان ما به نشانه عزم راسخ خود به ادامه مبارزه می‌پرداخت. خون صدها زن و مرد جوان و با ایمان که سحرگاهان در میدان‌های تیر فریاد «الله اکبر» سر می‌دادند یا در میان کوچه و بازار هدف گلوله‌های دشمن قرار می‌گرفتند انقلاب اسلامی را تداوم بخشید، بیانیه‌ها و پیام‌های پی‌درپی امام به مناسبت‌های مختلف، آگاهی و عزم امت اسلامی را عمق و گسترش هر چه فزون‌تر داد.

حکومت اسلامی

طرح حکومت اسلامی بر پایه ولایت فقیه که در اوج خفقان و اختناق رژیم استبدادی از سوی امام خمینی ارائه شد انگیزه مشخص و منسجم‌نوینی را در مردم مسلمان ایجاد نمود و راه اصیل مبارزه مکتبی اسلام را گشود که تلاش مبارزان مسلمان و متعهد را در داخل و خارج کشور فشرده‌تر ساخت.

در چنین خطی نهضت ادامه یافت تا سرانجام نارضایی‌ها و شدت خشم مردم بر اثر فشار و اختناق روزافزون در داخل و افشاگری و انعکاس مبارزه به وسیله روحانیت و دانشجویان مبارز در سطح جهانی، بنیان‌های حاکمیت رژیم را به شدت متزلزل کرد. و به ناچار رژیم و اربابانش مجبور به کاستن از فشار و اختناق و به اصطلاح باز کردن فضای سیاسی کشور شدند تا به گمان خویش دریچه اطمینانی به منظور پیشگیری از سقوط حتمی خود بکشایند. اما ملت برآشفته و آگاه و مصمم به رهبری قاطع و خلل‌ناپذیر امام، قیام پیروزمند و یکپارچه خود را به طرز گسترده و سراسری آغاز نمود.

خشم ملت

انتشار نامه توهین‌آمیز به ساحت مقدس روحانیت و به ویژه امام خمینی در ۱۷ دی ۱۳۵۶ از طرف رژیم حاکم این حرکت را سریع‌تر نمود و باعث انفجار خشم مردم در سراسر کشور شد و رژیم برای مهار کردن آتشفشان خشم مردم کوشید این قیام معترضان را با به خاک و خون کشیدن خاموش کند اما این خود خون بیشتری در رگ‌های انقلاب جاری ساخت و طپش‌های پی‌درپی انقلاب در هفتم‌ها و چهلم‌های یاد بود شهدای انقلاب، حیات و گرمی و جوشش یکپارچه و هر چه

فزون‌تری به این نهضت در سراسر کشور بخشید و در ادامه و استمرار حرکت مردم تمامی سازمان‌های کشور با اعتصاب یکپارچه خود و شرکت در تظاهرات خیابانی در سقوط رژیم استبدادی مشارکت فعالانه جستند. همبستگی گسترده مردان و زنان از همه اقشار و جناح‌های مذهبی و سیاسی در این مبارزه به طرز چشمگیری تعیین کننده بود، و مخصوصاً زنان به شکل بارزی در تمامی صحنه‌های این جهاد بزرگ حضور فعال و گسترده‌ای داشتند، صحنه‌هایی از آن نوع که مادری را با کودکی در آغوش، شتابان به سوی میدان نبرد و لوله‌های مسلسل نشان می‌داد بیانگر سهم عمده و تعیین‌کننده این قشر بزرگ جامعه در مبارزه بود.

بهبایی که ملت پرداخت

نهال انقلاب پس از یک سال و اندی مبارزه مستمر و پیگیر با باروری از خون بیش از شصت هزار شهید و صد هزار زخمی و معلول و با بر جای نهادن میلیاردها تومان خسارت مالی در میان فریادهای: «استقلال، آزادی، حکومت اسلامی» به ثمر نشست و این نهضت عظیم که با تکیه بر ایمان و وحدت و قاطعیت رهبری در مراحل حساس و هیجان‌آمیز نهضت و نیز فداکاری ملت به پیروزی رسید مؤفق به درهم کوبیدن تمام محاسبات و مناسبات و نهادهای امپریالیستی گردید که در نوع خود سرفصل جدیدی بر انقلابات گسترده مردمی در جهان شد.

۲۱ و ۲۲ بهمن سال یک‌هزار و سیصد و پنجاه و هفت روزهای فرو ریختن بنیاد شاهنشاهی شد و استبداد داخلی و سلطه خارجی متکی بر آن را در هم شکست و با این پیروزی بزرگ طلیعه حکومت اسلامی که خواست دیرینه مردم مسلمان بود نوید پیروزی نهایی را داد.

ملت ایران به طور یکپارچه و با شرکت مراجع تقلید و علمای اسلام و مقام رهبری در همه پرسى جمهوری اسلامی تصمیم نهایی و قاطع خود را بر ایجاد نظام نوین جمهوری اسلامی اعلام کرد و با اکثریت (۹۸/۲٪) به نظام جمهوری اسلامی رأی مثبت داد.

اکنون قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان بیانگر نهادها و مناسبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه باید راهگشای تحکیم پایه‌های حکومت اسلامی و ارائه دهنده طرح نوین نظام حکومتی بر ویرانه‌های نظام طاغوتی قبلی گردد.

شیوه حکومت در اسلام

حکومت از دیدگاه اسلام، برخاسته از موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی نیست بلکه تبلور آرمان سیاسی ملتی هم کیش و هم فکر است که به خود سازمان می‌دهد تا در روند تحول فکری و عقیدتی راه خود را به سوی هدف نهایی (حرکت به سوی الله) بگشاید. ملت ما در جریان تکامل انقلابی خود از غبارها و

زنگارهای طاغوتی زدوده شد و از آمیزه‌های فکری بیگانه خود را پاک نمود و به مواضع فکری و جهان بینی اصیل اسلامی بازگشت اکنون بر آن است که با موازین اسلامی جامعه نمونه (اسوه) خود را بنا کند. بر چنین پایه‌ای، رسالت قانون اساسی این است که زمینه‌های اعتقادی نهضت را عینیت بخشد و شرایطی را به وجود آورد که در آن انسان با ارزش‌های والا و جهان شمول اسلامی پرورش یابد.

قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند؛ به ویژه در گسترش روابط بین‌المللی، با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار کند. (إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون)^۱ و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد.

با توجه به ماهیت این نهضت بزرگ، قانون اساسی تضمین‌گر نفی هر گونه استبداد فکری و اجتماعی و انحصار اقتصادی می‌باشد و در خط گسستن از سیستم استبدادی، و سپردن سرنوشت مردم به دست خودشان تلاش می‌کند. (وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ)^۲

در ایجاد نهادها و بنیادهای سیاسی که خود پایه تشکیل جامعه است بر اساس تلقی مکتبی، صالحان عهده‌دار حکومت و اداره مملکت می‌گردند. (أَنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ)^۳ و قانون‌گذاری که مبین ضابطه‌های مدیریت اجتماعی است بر مدار قرآن و سنت، جریان می‌یابد. بنابراین نظارت دقیق و جدی از ناحیه اسلام شناسان عادل و پرهیزگار و متعهد (فقهای عادل) امری محتوم و ضروری است و چون هدف از حکومت، رشد دادن انسان در حرکت به سوی نظام الهی است (وَأِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ)^۴ تا زمینه بروز و شکوفایی استعدادها به منظور تجلی ابعاد خداگونگی انسان فراهم آید (تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ) و این جز در گرو مشارکت فعال و گسترده تمامی عناصر اجتماع در روند تحول جامعه نمی‌تواند باشد.

با توجه به این جهت، قانون اساسی زمینه چنین مشارکتی را در تمام مراحل تصمیم‌گیری‌های سیاسی و سرنوشت‌ساز برای همه افراد اجتماع فراهم می‌سازد تا در مسیر تکامل انسان هر فردی خود دست‌اندرکار و مسئول رشد و ارتقاء و

۱- سوره انبیاء، آیه ۹۲.

۲- سوره اعراف، آیه ۱۵۷.

۳- سوره انبیاء، آیه ۱۰۵.

۴- سوره نور، آیه ۴۲.

رهبری گردد که این همان تحقق حکومت مستضعفین در زمین خواهد بود. (وَأُتْرِدُ أَنْ نُنْمَ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَيْمَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)^۱.

ولایت فقیه

بر اساس ولایت امر و امامت مستمر، قانون اساسی زمینه تحقق رهبری فقیه جامع الشرایطی را که از طرف مردم به عنوان رهبر شناخته می‌شود (مَجَارَى الْأُمُور، بِيَدِ الْعُلَمَاءِ بِاللَّهِ الْأَمْنَاءِ عَلَى حَلَالِهِ وَحَرَامِهِ) آماده می‌کند تا ضامن عدم انحراف سازمان‌های مختلف از وظایف اصیل اسلامی خود باشند.

اقتصاد وسیله است نه هدف

در تحکیم بنیادهای اقتصادی، اصل، رفع نیازهای انسان در جریان رشد و تکامل اوست نه همچون دیگر نظام‌های اقتصادی تمرکز و تکاثر ثروت و سودجویی، زیرا که در مکاتب مادی، اقتصاد خود هدف است و بدین جهت در مراحل رشد، اقتصاد عامل تخریب و فساد و تباهی می‌شود؛ ولی در اسلام اقتصاد وسیله است و از وسیله انتظاری جز کارائی بهتر در راه وصول به هدف نمی‌توان داشت. با این دیدگاه برنامه اقتصادی اسلامی فراهم کردن زمینه مناسب برای بروز خلاقیت‌های متفاوت انسانی است و بدین جهت تأمین امکانات مساوی و متناسب و ایجاد کار برای همه افراد و رفع نیازهای ضروری جهت استمرار حرکت تکاملی او بر عهده حکومت اسلامی است.

زن در قانون اساسی

در ایجاد بنیادهای اجتماعی اسلامی، نیروهای انسانی که تاکنون در خدمت استثمار همه جانبه خارجی بودند هویت اصلی و حقوق انسانی خود را باز می‌یابند و در این بازیابی طبیعی است که زنان به دلیل ستم بیشتری که تاکنون از نظام طاغوتی متحمل شده‌اند استیفای حقوق آنان بیشتر خواهد بود.

خانواده، واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه ساز اصلی حرکت تکاملی و رشد یابنده انسان است اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است. زن در چنین برداشتی از واحد خانواده، از حالت (شیء بودن) و یا (ابزار کار بودن) در خدمت اشاعه مصرف زدگی و استثمار، خارج شده و ضمن بازیافتن وظیفه خطیر و پر ارج مادری در پرورش انسان‌های مکتبی پیشاهنگ و خود هم‌رزم مردان در میدان‌های فعال حیات می‌باشد و در نتیجه پذیرای مسئولیتی خطیرتر و در دیدگاه اسلامی برخوردار از ارزش و کرامتی والاتر خواهد بود.

ارتش مکتبی

در تشکیل و تجهیز نیروهای دفاعی کشور توجه بر آن است که ایمان و مکتب، اساس و ضابطه باشد، بدین جهت ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران انقلاب در انطباق با هدف فوق شکل داده می‌شوند و نه تنها حفظ و حراست از مرزها بلکه با رسالت مکتبی یعنی جهاد در راه خدا و مبارزه در راه گسترش حاکمیت قانون خدا در جهان را نیز عهده‌دار خواهند بود (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ)!

قضاء در قانون اساسی

مسأله قضاء در رابطه با پاسداری از حقوق مردم در خط حرکت اسلامی، به منظور پیشگیری از انحرافات موضعی در درون امت اسلامی امری است حیاتی، از این رو ایجاد سیستم قضایی بر پایه عدل اسلامی و متشکل از قضات عادل و آشنا به ضوابط دقیق دینی پیش‌بینی شده است؛ این نظام به دلیل حساسیت بنیادی و دقت در مکتبی بودن آن لازم است به دور از هر نوع رابطه و مناسبات ناسالم باشد. (وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ)!

قوه مجریه

قوه مجریه به دلیل اهمیت ویژه‌ای که در رابطه با اجرای احکام و مقررات اسلامی به منظور رسیدن به روابط و مناسبات عادلانه حاکم بر جامعه دارد و همچنین ضرورتی که این مسأله حیاتی در زمینه‌سازی و وصول به هدف نهایی حیات خواهد داشت بایستی راهگشای ایجاد جامعه اسلامی باشد. نتیجتاً محصور شدن در هر نوع نظام دست و پا گیر پیچیده که وصول به این هدف را کند و یا خدشه‌دار کند از دیدگاه اسلامی نفی خواهد شد. بدین جهت نظام بوروکراسی که زائیده و حاصل حاکمیت‌های طاغوتی است به شدت طرد خواهد شد تا نظام اجرائی با کارایی بیشتر و سرعت افزون‌تر در اجرای تعهدات اداری به وجود آید.

وسایل ارتباط جمعی

وسایل ارتباط جمعی (رادیو - تلویزیون) بایستی در جهت روند تکاملی انقلاب اسلامی در خدمت اشاعه فرهنگ اسلامی قرار گیرد و در این زمینه از برخورد سالم اندیشه‌های متفاوت بهره جوید و از اشاعه و ترویج خصلت‌های تخریبی و ضد اسلامی جداً پرهیز کند.

پیروی از اصول چنین قانونی که آزادی و کرامت ابناء بشر را سرلوحه اهداف خود دانسته و راه رشد و تکامل انسان را می‌گشاید بر عهده همگان است و لازم است که امت مسلمان با انتخاب مسئولین کاردان و مؤمن و نظارت مستمر بر کار آنان به طور فعالانه در ساختن جامعه اسلامی مشارکت جویند به امید اینکه در بنای

۱- سوره انفال، آیه ۶۰.

۲- سوره نساء، آیه ۵۸.

جامعه نمونه اسلامی (اسوه) که بتواند الگو و شهیدی بر همگی مردم جهان باشد موفق گردد. (وَكذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ).^۱

نمایندگان

مجلس خبرگان متشکل از نمایندگان مردم، کار تدوین قانون اساسی را بر اساس بررسی پیش‌نویس پیشنهادی دولت و کلیه پیشنهادهایی که از گروه‌های مختلف مردم رسیده بود در دوازده فصل که مشتمل بر یکصد و هفتاد و پنج اصل^۲ می‌باشد در طلیعه پانزدهمین قرن هجرت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، بنیانگذار مکتب‌رهایی بخش اسلام با اهداف و انگیزه‌های مشروح فوق به پایان رساند، به این امید که این قرن، قرن حکومت جهانی مستضعفین و شکست تمامی مستکبرین گردد.

۱- سوره بقره، آیه ۱۴۳.

۲- در بازنگری سال ۱۳۶۸ به ۱۴ فصل و ۱۷۷ اصل تغییر یافته است.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

مصوب ۱۳۵۸ با اصلاحات ۱۳۶۸/۵/۶

فصل اول - اصول کلی

اصل اول

حکومت ایران جمهوری اسلامی است که ملت ایران، بر اساس اعتقاد دیرینه‌اش به حکومت حق و عدل قرآن، در پی انقلاب اسلامی پیروزمند خود به رهبری مرجع عالیقدر تقلید آیت‌الله العظمی امام خمینی، در همه پرسی دهم و یازدهم فروردین ماه یکهزار و سیصد و پنجاه و هشت هجری شمسی برابر با اول و دوم جمادی الاولی سال یکهزار و سیصد و نود و نه هجری قمری با اکثریت (۹۸/۲٪) کلیه کسانی که حق رأی داشتند، به آن رأی مثبت داد.

اصل دوم

جمهور اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به:

- ۱- خدای یکتا (لااله الاالله) و اختصاص حاکمیت و تشریح به او و لزوم تسلیم در برابر امر او.
- ۲- وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین.
- ۳- معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا.
- ۴- عدل خدا در خلقت و تشریح.
- ۵- امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلامی.
- ۶- کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا، که از راه:
  - الف- اجتهاد مستمر فقهای جامع‌الشرایط بر اساس کتاب و سنت معصومین سلام الله علیهم اجمعین،
  - ب- استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها،
  - ج- نفی هر گونه ستمگری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تأمین می‌کند.

اصل سوم

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

- ۱- ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی.
- ۲- بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر.
- ۳- آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح، و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.
- ۴- تقویت روح بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های علمی، فنی، فرهنگی و اسلامی از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق محققان.
- ۵- طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب.
- ۶- محو هر گونه استبداد و خودکامگی و انحصارطلبی.
- ۷- تأمین آزادی‌های سیاسی و اجتماعی در حدود قانون.
- ۸- مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش.
- ۹- رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی.
- ۱۰- ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور.
- ۱۱- تقویت کامل بنیه دفاع ملی از طریق آموزش نظامی عمومی برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی و نظام اسلامی کشور.
- ۱۲- پی ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه‌های تغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه.
- ۱۳- تأمین خودکفایی در علوم و فنون و صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها.
- ۱۴- تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون.
- ۱۵- توسعه و تحکیم برادری اسلامی و تعاون عمومی بین همه مردم.
- ۱۶- تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی دریغ از مستضعفان جهان.

اصل چهارم

کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است.